

LAUSUNTO

13.5.2004

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

13.05.2004
ad 30/41/2003
OM034:00/2003
davo

- Viite Oikeusministeriön lausuntopyyntö 23.4.2004 (OM 30/41/2003, OM034:00/2003)
ympäristörikostyöryhmän mietinnöstä
- Asia Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry:n lausunto

Viitekirjeessä pyydettyä lausuntonaan Suomen Lakimiesliitto esittää kunnioittavasti seuraavaa:

Lakimiesliitto pitää yleissopimuksen ja puitepäättöksen keskeisiä tavoitteita, ympäristörikoslainsäädännön saattamista eurooppalaiselle vähimmäistasolle, ympäristönsuojelun tehostamista ja valtioiden välisen yhteistyön helpottamista tärkeinä ja tavoiteltavina päämäärinä.

Lakimiesliitto kannattaa mietintöön sisältyviä muutoksia lukuun ottamatta oikeushenkilön rangaistusvastuun (rikoslain 9 luku) laajentamista eräisiin henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin (rikoslain 21 luku). Jäljempänä esitetyistä syistä henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset eivät sovellu Lakimiesliiton mielestä oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Tarvetta yhteisövastuun ulottamiseen näiden rikosten piiriin pitäisi myös selvittää laajemmin. Arvioinnissa olisi erityisesti otettava huomioon käytettävissä olevien muiden sääntelykeinojen ja seuraamusten tehokkuus ja se, että henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset eivät ole tyypillistä taloudellista rikollisuutta.

Ympäristön suojelu ja ympäristönkäytön ohjaus sekä valvonta perustuu pääasiassa hallinnollisiin järjestelmiin. Keinojen pitää olla etukäteispainotteisia. Ympäristövahinkojen

korvausjärjestelmän kannalta keskeinen säädös on vuonna 1995 voimaan tullut ympäristövahinkojen korvaamisesta annettu laki. Suomen ympäristörikoksia koskevat säännökset on myös uudistettu vuonna 1995. Rangaistussäännöksiä on jälkikäteisenä keinona pidettävä viimesijaisena puuttumiskeinona.

Kuten mietinnössä on todettu, rikosoikeudella on kuitenkin oma osansa asenteiden ja arvomaailman kehittämisessä. Oikeushenkilön rangaistusvastuun laajentamisella eräisiin henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin, yleisvaarallisiin rikoksiin ja terveyttä ja turvallisuutta vaarantaviin rikokseen pyritään osaltaan edistämään ympäristölainsäädännön noudattamista ympäristöriskejä sisältävässä taloudellisessa toiminnassa. Vastuuta ei kuitenkaan pidä laajentaa, ellei sen voida olettaa olevan riittävän tehokas ja käytännössä merkityksellinen vakavien ympäristörikosten ennalta estämiseksi.

Luonnollisten henkilöiden ohella oikeushenkilö voidaan nykyisin tuomita rangaistusvastuuseen sen toiminnassa tapahtuneen ympäristörikoksen (rikoslain 48 luku) johdosta. Työryhmän mukaan jos menettely täyttää sekä rikoslain 21 että 48 luvun mukaisten rikosten tunnusmerkistöt, tulisi oikeushenkilön rangaistusvastuun toteutua kummankin rikostyyppin osalta yhtäläisin edellytyksin. Perinteisesti on kuitenkin katsottu, ettei ole mielekästä liittää oikeushenkilön rangaistusvastuuta tekoihin, joissa käytännössä vain luonnollinen henkilö voi olla tekijänä. Rikoslain 21 luvun säännökset on korostetusti kirjoitettu yksilövastuun näkökulmasta.

Ympäristörikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin turvaudutaan harvoin. Voidaan olettaa, että oikeushenkilön rangaistusvastuun edellytykset toteutuisivat rikoslain 21 luvussa tarkoitettujen tahallisten rikosten osalta erittäin harvoin. Tämä olisi omiaan vähentämään oikeusjärjestelmän ja rikosoikeuden uskottavuutta.

Lisäksi Lakimiesliitto huomauttaa, että ehdotettu 21 luvun 19 §:n sanamuoto mahdollistaa oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamisen ympäristörikoksia laajemmalle. Tätä Lakimiesliitto ei pidä asianmukaisena.

Lakimiesliitto pitää perusteltuna oikeushenkilön rangaistusvastuun ulottamista ainakin terveyttä tai turvallisuutta vaarantaviin rikoksiin (rikoslain 44 luku), koska mainitut teot rinnastuvat usein vaikutuksiltaan ympäristörikoksiin ja niitä tehdään tyypillisesti oikeushenkilöiden muodossa harjoitetussa yritystoiminnassa.

Lokakuun alussa 2003 voimaan tulleella lain muutoksella (833/2003) oikeushenkilön rangaistusvastuu on jo laajennettu rikoslain 34 luvun 6:ssä tarkoitettuun ydinräjähderikokseen ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun yleisvaarallisen rikoksen valmisteluun. Oikeushenkilön rangaistusvastuun toteuttaminen kaikkien yleissopimuksessa ja puitepää-töksessä tarkoitettujen samantyyppisten (rikoslain 34 luku) rikosten osalta on siten perusteltua.

SUOMEN LAKIMIESLIITTO – FINLANDS JURISTFÖRBUND RY

Jorma Tilander
toiminnanjohtaja